

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Humanitar Kolleci

Təsdiq edirəm:
Tədris işləri üzrə direktor müavini:
_____ İ.Əyyubova

" _ " " _____ " 2019-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: Meşə və meşə-park təşərrüfatı

Şöbə: Pedaqoji

Fənn Birləşmə komissiyası: Texnologiya və Təsviri İncəsənət

I. Fənn haqqında məlumat :

Fənnin adı: Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi.

Kodu: İPF-B14.

Kurs: III M.

Tədris ili: (2019-2020 tədris ili) Semestr: payız.

Tədris yükü: cəmi 60 saat (30 saat mühazirə, 30 saat seminar).

Tədris forması: Əyani.

Tədris dili: Azərbaycan dili.

AKTS üzrə kredit: 4 kredit.

Auditoriya N

Saat: 12¹⁰-17¹⁵

II. Müəllim haqqında məlumat :

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Hacıyeva Turanə Hökməli

Məsləhət günləri və saati: 5 gün 11:00

E-mail ünvanı: thturane@mail.ru

FBK-nın ünvanı: Lənkəran ş. Şirəli Axundov 31

III. Tövsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər :

Əsas

1. S. Mehbaliyev “ Əməyin mühafizəsi ” Bakı -2009
2. S. Əliyev “Tikinti işlərində əməyin mühafizəsi”, Bakı-2012
3. Ə. Abbasov “ Əməyin mühafizəsi və elektrik təhlükəsizliyi”.
4. Əməyin mühafizəsi, Bakı-2009, dərs vəsaiti.

Əlavə

5. M. M. Həsənov, M. İsmayılzadə “ Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi”.
6. P. X. Axundbəyli, M. Fərzəliyev “ Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi”.

IV. Fənnin məqsədi :

Təhsil qanununa əsasən orta ixtisas və ali məktəblərdə tələbələrin intellektual bilik səviyyəsinin zənginləşdirilməsində texniki fənlərlə yanaşı təbiət elmlərinin də təhsil dairəsi geniş olmalıdır. Müasir dövrdə təbiət elminə məxsus məsələləri, müddəaları tədris etmək və onlara

mükəmməl yiyələnmək zərurət kəsb edir. Çünki təbiət elmləri təfəkkür, qavrama və dərkətmə yolu ilə insanların davranışlarında olan fəallığı, qabiliyyətləri və bacarıqlı olmağı artırır.

V. Fənnin təsviri :

Fövqəladə hallarda zəhərlənmələr və xəstələnmələr zamanı ilk yardım və xəstələrə qulluq, xəstəlik haqqında anlayış, müxtəlif sistemlərin xəstəliklərinin təsviri, həkiməqədər yardım və profilaktikası, qəzalar və fəlakətlər zamanı tibbi yardım barəsindəki biliklərə həsr olunmuşdur. Əmək mühafizəsi bəhsi özündə istehsalatda həyat fəaliyyətinin ümumi məsələlərini, insan-yaşayış və iş mühiti sistemində neqativ amilləri, təhlükəsizlik texnikasını, yangın və patlayış hadisələrində həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyini əks etdirir.

VI. Davamiyyətə verilən tələblər :

Dərsdə davamiyyətə görə verilən maksimum bal 10 baldır. Balın miqdarı əsasən: tələbə semestr ərzində fənn üzrə bütün dərslərdə iştirak etdiyi halda ona 10 bal verilir; semestr ərzində fənnin tədrisinə ayrılan saatların hər buraxılan 10%- nə 1 bal çıxılır; Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı normativ sənədlərdə müəyyən olunmuş həddən yuxarı (25%-dən çox) olduğu halda tələbə həmin fənnə imtahana buraxılmır və onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır və sonradan onun haqqında müvafiq qərar qəbul edilir.

VII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 10 bal sərbəst işlərin tərtib olunmasına görə, 10 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 20 bal kollektivlərə görə, 10 bal dərslərə davamiyyətinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar bilir.
- 8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir.
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17- dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

- 91 – 100 bal- əla (A)
- 81- 90 bal- çox yaxşı (B)
- 71- 80 bal- yaxşı (C)
- 61- 70 bal- kafi (D)
- 51- 60 bal – qənaətbəxş (E)
- 51- baldan aşağı- qeyri- kafi (F)

Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə kollecin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

VIII. Təqvim mövzu planı: Mühazirə: 30, seminar: 30 Cəmi: 60 saat.

N	Keçirilən mühazirələrin məzmunu	Saat		Tarix
		3		
1	2	3		4
	Mühazirə mövzuları	müh	məş	
1	<p>Mövzu № 1. Əmək mühafizəsi və təhlükəsizliyi fənni, onun məqsədi və toxunduğu əsas məsələlər.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Giriş. Əmək mühafizəsi və təhlükəsizliyi fənninin məzmunu və iqtisadi əhəmiyyəti. Əmək mühafizəsi kursu və onun yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasında rolu. 2. Əmək mühafizəsi və təhlükəsizliyi fənninin inkişaf tarixi. Əmək mühafizəsi sahəsindəki nailiyyətlər. 3. Əmək mühafizəsi fənnində qəbul edilmiş terminlər və onların məzmunu. 4. Əmək qanunvericiliyində işlədilən əsas məfhumlar. <p>Mənbə(1-3)</p>	2	2	
2	<p>Mövzu №2. Əmək mühafizəsinin nəzəri əsasları. İnsanın psixoloji vəziyyəti, əməyin təhlükəsizliyinə təsir edən amillər.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Əmək mühafizəsinin nəzəri əsasları. 2. Zərərli və təhlükəli istehsalat amilləri və onların normaları. 3. Psixofizioloji amillər və onların əməyin təhlükəsizliyinə təsiri. 4. İstehsalat işlərinin növləri. <p>Mənbə (1-3)</p>	2	2	
3	<p>Mövzu №3. Əmək mühafizəsinin hüquqi və təşkilati məsələləri.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Əmək hüququnun qanunvericilik mənbələri. Əmək Təhlükəsizliyi Standartlar Sistemi. İş vaxtı. İstirahət vaxtı və işçilərin məzuniyyət hüquqları. İşçilərin və iş yerlərinin attestasiyası. <p>Mənbə (1-3)</p>	2	2	
4	<p>Mövzu № 4. Əmək mühafizəsi üzrə işlərin təşkili.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Əmək mühafizəsi tədbirlərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi. Əmək mühafizəsinin öyrədilməsi və təlimatların növləri. 	2	2	

	<p>3. Əmək mühafizəsi norma və qaydalarına dövlət nəzarəti.</p> <p>4. Əmək mühafizəsinə ictimai nəzarət.</p> <p>5. Əmək mühafizəsi qaydalarının pozulmasına görə məsuliyyətlər.</p> <p>Mənbə(1-2)</p>			
5	<p>Mövzu № 5. İstehsalat zədələnmələri və peşə xəstəlikləri.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zədələnmələrin əsas səbəbləri. 2. İstehsalat zədələnmələrinin uçuotu və təhqiqi. 3. İstehsalat zədələnmələri və peşə xəstəliklərinin göstəriciləri. 4. Zədələnmələrin təhlili üsulları. 5. Zədələnmə və peşə xəstəliklərinin maddi nəticələri. <p>Mənbə(1-3)</p>	2	2	
6	<p>Mövzu № 6. İstehsalat sanitariyası. İşçi sahədə mikroiklim şəraiti.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Əmək gigiyenası və istehsalat sanitariyası haqqında anlayış. 2. İstehsalat otaqlarının və iş yerlərinin mikroiklimi. 3. Meteoroloji şərait və onun normallaşdırılması. 4. İstehsalat tozu və onun zərərli təsirindən mühafizə üsulları . 5. İşçilərin kollektiv və fərdi mühafizə vasitələri. <p>Mənbə(2-3)</p>	2	2	
7	<p>Mövzu7. Binaların qızdırılma, ventilyasiya, işıqlandırma sistemləri və onlara verilən gigiyenik tələblər.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Binaların isidilməsinin təşkili. 2. Binaların ventilyasiya sistemləri və onlara verilən tələblər. 3. Binaların işıqlanma sistemləri və onlara verilən gigiyenik tələblər. <p>Mənbə (1-4)</p>	2	2	
8	<p>Mövzu № 8. Səs-küy və titrəyişlərdən mühafizə məsələləri.</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Səs- küyün insan orqanizminə təsiri. 2. Səs- küydən mühafizə üsulları. 3. Səs- küydən fərdi mühafizə vasitələri 4. Titrəyişlərin insan orqanizminə təsiri. 5. Titrəyişlərlə mübarizə üsulları. <p>Mənbə(2-3)</p>	2	2	

9	<p>Mövzu № 9. Məktəb və tədris emalatxanalarında əmək təhlükəsizliyi. Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Maşın və avadanlıqların təhlükəli zonaları və onlardan mühafizə tədbirləri. 2. Metal emalı işlərində təhlükəsizlik tədbirləri. 3. Ağac emalı işlərində təhlükəsizlik tədbirləri. 4. Qaynaq və lehimləmə işlərində təhlükəsizlik tədbirləri. <p>Mənbə(1-2)</p>	2	2	
10	<p>Mövzu № 10. Laboratoriyalarda və tədris kabinetlərində məşğələ zamanı əmək təhlükəsizliyi. Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tədris otaqlarının normativ ölçüləri və iş yerlərinin parametrləri. 2. Fizika, kimya, hesablama texnikası kabinetlərində təhlükəsizlik tədbirləri. 3. Rəsmxət və xidmət əməyi kabinetlərində təhlükəsizlik tədbirləri. <p>Mənbə(2-3)</p>	2	2	
11	<p>Mövzu №11. Şüalanmadan mühafizə məsələləri. Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İonlaşdırıcı şüalanmalar və onlardan mühafizə. 2. Elektromaqnit şüalanmaları və onlardan mühafizə. 3. Lazer şüalanmaları və onlardan mühafizə. 4. Ultrabənövşəyi şüalanmalar və onlardan mühafizə. <p>Mənbə (1-2)</p>	2	2	
12	<p>Mövzu №12. Elektrik təhlükəsizliyi məsələləri Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elektrik cərəyanı ilə zədələnmənin əsas səbəbləri. 2. Elektrik cərəyanının canlı orqanizmə təsiri. 3. Elektrik zədələnməsindən mühafizə üsulları və vasitələri. <p>Mənbə (1-3)</p>	2	2	
13	<p>Mövzu №13 Zərərçəkmiş şəxslərə ilk tibbi yardım qaydaları. Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mexaniki zədələnmələrdə ilk yardım. 2. Sümük sınması zamanı ilk yardım. 3. Donma zamanı ilk yardım. 4. Zəhərlənmədə ilk yardım. 5. İstilik zərbəsində və yanma hadisələrində ilk yardım. 6. Elektrik cərəyanı ilə zədələnmə zamanı ilk yardım. 	2	2	

	Mənbə(1-2)			
14	Mövzu №14. Yanma və maddələrin yanğın təhlükəli xassələri Plan: 1. Yanma, yanma üçün vacib olan şərait. 2. Yanma qabiliyyətinə görə materialların təsnifatı. 3. Konstruksiya və materialların odadavamlığı. 4. Yanğın profilaktikası. Mənbə(1-6)	2	2	
15	Mövzu №15. Yanğınsöndürmə vasitələri, onlarla işləmə qaydaları. Plan: 1. Odsöndürücü maddə və tərkibləri. 2. Yanğınsöndürmə avadanlığı və ləvazimatı . 3. Yanğın rabitəsi və siqnalizasiyası. 4. Bina və texniki qurğuların ildırımından mühafizəsi. Mənbə(1-4)	2	2	
	Cəmi	30	30	

IX. Sərbəst işin mövzuları:

1. Ümum dünya əməyin mühafizə günü.
2. Elektrik qurğularında mühafizə tədbirləri.
3. Əməyin və sağlamlığın mühafizəsi.
4. Əmək hüququ.
5. Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizliyi idarəetmə sistemi.
6. Azərbaycan respublikasının əmək məcəlləsi.
7. Elektrik cərəyanı ilə zədələnlərə ilk yardım.
8. Elektrik cərəyanı ilə zədələnmənin qarşısını almaq üçün mühafizə vasitələri.
9. Dövlət yanğından mühafizə.
10. Yanğın söndürən maddələr yanğın texnikası və yanğınların söndürülməsi.
11. İstehsalat binalarına iş yerlərinə və avadanlıqlara verilən tələblər.
12. Elektrik travmaları. Elektrik cərəyanının insan orqanizminə təsiri.
13. Təhlükəsizlik texnikası haqqında ümumi məlumat.
14. Əhalinin sağlamlığının qorunması.
15. Əmək mühafizəsi sistemində nəzarət sistemi.
16. Əmək mühafizəsinin planlaşdırılması maliyyələşdirilməsi və bədbəxt hadisələrin təhqiş edilməsi.
17. Əmək intizamı və istirahət
18. Əməyin təhlükəsizliyinin standart sistemi.
19. İstehsalat səs- küyü, titrəyişi və onlarla mübarizə tədbirləri.
20. Zərərli və təhlükəli istehsalat amillərinin xüsusiyyətləri və onların normaları.
21. Əmək mühafizəsinin nəzəri əsasları.
22. Təhlükəsiz əmək şəraiti.
23. İşçilərin əmək mühafizə sistemi.
24. Texniki təhlükəsizlik haqqında.
25. İstehsalatda əməyin mühafizəsinin təminində dövlət və ictimai orqanların nəzarət üsulları.
26. Əmək alətlərinin seçilməsi və yerləşdirilməsi.
27. İşçinin əmək hüququ.
28. İşçilər üçün təlimatlar.
29. Əməyin gigiyenası və iş yerinin təşkili.

30. İstehsalat sahələrinin işıqlandırılması.
31. İstehsalat sanitariyası.
32. Əmək qanunvericiliyi və əmək mühafizəsi qaydalarının pozulması zamanı məsuliyyət.
33. Əhalinin sağlamlığının qorunması.
34. Əmək və məşğulluq sahəsində dövlət nəzarəti.
35. Əmək məcəlləsi.
36. İstehsalat sahələrinin işıqlandırılması.
37. Təhsil müəssisələrində əməyin mühafizəsi.
38. Peşə xəstəlikləri.
39. Kənd təsərrüfatı işlərində əməyin mühafizəsi işlərinin təşkili.
40. İnsan hüquqları.
41. Qadınların əmək hüquqları və onun həyata keçirilməsi.
42. Azərbaycanda uşaq hüquqlarının qorunması.
43. Kənd təsərrüfatı işlərində əməyin mühafizəsi işlərinin təşkili.

X. İmtahan sualları

1. Əmək mühafizəsi və təhlükəsizliyi fənninin məzmunu və iqtisadi əhəmiyyəti .
2. Əmək mühafizəsi fənnində qəbul edilmiş terminlər.
3. Əmək mühafizəsinin nəzəri əsasları.
4. Zərərli və təhlükəli istehsalat amilləri və onların normaları.
5. İstehsalat işlərinin növləri.
6. Əmək mühafizəsinin hüququ və təşkilatı məsələləri.
7. Əmək Təhlükəsizliyi Standartlar Sistemi.
8. İş vaxtı.
9. İstirahət vaxtı və işçilərin məzuniyyət hüquqları.
10. Əmək mühafizəsinin öyrədilməsi və təlimatların növləri.
11. Əmək mühafizəsi tədbirlərinin planlaşdırılması və maliyyələşdirilməsi.
12. İstehsalatda bədbəxt hadisələr.
13. İstehsalat zədələnmələri və peşə xəstəlikləri.
14. Əməyin gigiyenası haqqında ümumi məlumat.
15. İstehsalat sanitariyası haqqında anlayış.
16. İstehsalat tozu və onun zərərli təsirindən mühafizə üsulları.
17. İstehsalat binalarının ventilyasiyası.
18. Ventilyasiya sisteminə verilən sanitariya tələbləri.
19. Təbii ventilyasiya.
20. Suni ventilyasiya.
21. Binaların isidilməsinin təşkili
22. Işıqlanma sistemi və ona verilən gigiyenik tələblər.
23. Təbii və süni işıqlandırma.
24. Səs- küy və titrəyişlərdən mühafizə məsələləri.
25. Səs- küyün insan orqanizminə təsiri.
26. Titrəyişlərin insan orqanizminə təsiri.
27. Məktəb və tədris emalatxanalarında əmək təhlükəsizliyi.
28. Laboratoriyalarda və tədris kabinetlərində məşğələ zamanı əmək təhlükəsizliyi.
29. Fizika, kimya, hesablama texnikası kabinetlərində təhlükəsizlik tədbirləri.
30. Rəsmxətt və xidmət əməyi kabinetlərində təhlükəsizlik tədbirləri.
31. Şüalanmalar və onlardan mühafizə.
32. Radiaktiv şüalanma və onlardan mühafizə vasitələri.
33. Elektromaqnit şüalanmaları və onlardan mühafizə.
34. Elektrik təhlükəsizliyi məsələləri.
35. Elektrik cərəyanı ilə zədələnmənin əsas səbəbləri.
36. Elektrik zədələnməsindən mühafizə üsulları və vasitələri.

37. Zərərçəkmiş şəxslərə ilk tibbi yardım.
38. Mexaniki zədələnmələrdə və sümük sınması zamanı ilk yardım.
39. Elektrik cərəyanı ilə zədələnmə zamanı ilk yardım.
40. Elektrik zədələnməsinin səbəbləri və mühafizə tədbirləri.
41. Donma zamanı və zəhərlənmədə ilk yardım.
42. Sümük sınması və donma zamanı ilk yardım.
43. Yanğının baş vermə səbəbləri və mühafizə tədbirləri.
44. Yanğınsöndürmə avadanlığı və ləvazimatı .
45. Yanma qabiliyyətinə görə materialların təsnifatı.
46. Yanğına qarşı su təchizatı.
47. Yanğınsöndürmədə istifadə olunan maddələr.
48. Yanğın profilaktikasının əsasları.
49. Yanğın vasitəsi və siqnalizasiya.
50. Yanma və maddələrin yanğın təhlükəsi xassələri.
51. Binaların qızdırılma, ventilyasiya və işıqlandırma sistemləri.

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Fənnin tədrisinin sonunda tələbələr müəyyən biliklərə malik olmalı, o cümlədən fənn haqqında fikirlərini əsaslandırmağı bacarmalıdırlar

Fənninin tədrisi zamanı qoyulan tələblər aşağıdakı kimidir:

- Mühazirə mətninin hazırlanması,
- test tapşırıqları,
- referatışləri,
- imtahansualları,
- fərdi tapşırıqlar,
- sərbəst işlər,

Öyrənen tanış olur:

- “Əməyin mühafizəsi və təhkükəsizliyi” fənnin inkişafının aktual istiqaməti və problemləri
- “Əməyin mühafizəsi və təhkükəsizliyi” fənninin digər elmlərlə əlaqəsini

XII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi.

“Əməyin mühafizəsi və təhkükəsizliyi” fənnin sillabusu “Təsviri incəsənət müəllimliyi” ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Təsviri incəsənət və texnologiya” FBK-da müzakirə edilərək, bəyənilmişdir (13 sentyabr 2019 -ci il, protokol N: 1) .

Fənn müəllimi:

Hacıyeva T.

FBK sədri:

Sadıqova S.